

Jubilea a zprávy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 50 (2005), No. 2, 165--173

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/141265>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2005

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

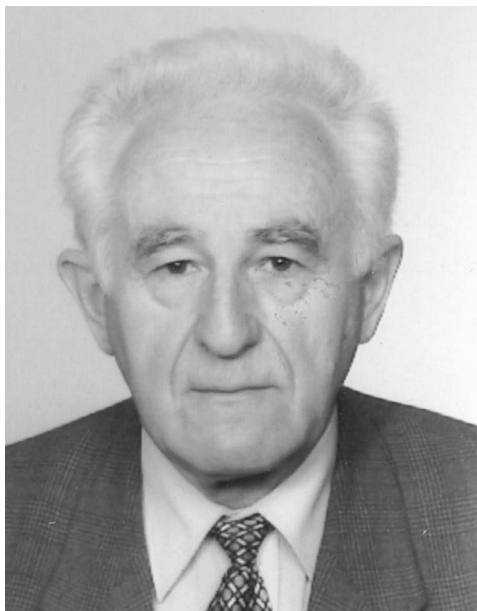

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

jubilea zprávy

DOCENT JELEN SEDMDESÁTILETÝ

Doc. RNDr. Josef Jelen, CSc., narozený 13. 6. 1935, působící na katedře fyziky FEL ČVUT, pochází z malé vesnice na Podbrdsku, kde r. 1953 na gymnáziu v Hořovicích maturoval. Studium na MFF UK v Praze prošel se samými výbornými a absolvoval ve specializaci jaderná fyzika r. 1958.

Umístěnku dostal na katedru fyziky tehdejší dočasně samostatné fakulty radiotechniky ČVUT, umístěné na zámku v Poděbradech. Hodnost CSc. obhájil r. 1966 na FJFI a v r. 1973 se habilitoval na FEL ČVUT, kde působí od r. 1958 až doposud.

Prerušením byly jen tři dlouhodobé pobyty v zahraničí. V letech 1973–75 vyučoval na technické koleji v Káhiře, kde zastával také funkci vedoucího tamní katedry fyziky. Poté učil dvakrát po třech letech v Etiopii, 1981–84 a 1988–90, a to na fakultě přírodních

věd tamní univerzity v Addis Abebě, kde působil rovněž jako vedoucí katedry fyziky.

Doc. Jelen během let publikoval desítky odborných fyzikálních prací v našich i zahraničních časopisech a účastnil se řady různých konferencí. V souladu se zaměřením katedry se nejprve zabýval fyzikou plazmatu, především rázovými vlnami v plazmatu, urychlováním plazmatických zhuštěk a studiem „plazmového fokusu“. Do tohoto období spadají jeho kandidátská i habilitační práce — publikována v Pergamon Press, Oxford.

Po návratu z Egypta se věnoval zejména teorii deterministického chaosu a synergetice. Na katedře zajišťoval seminář z teorie nelineárních procesů, který se tenkrát na FEL ČVUT pravidelně konal. Je rovněž autorem či spoluautorem několika učebních textů.

Při působení na univerzitě v Addis Abebě v r. 1981–84 jako vedoucí katedry vypracoval a spolu s několika dalšími cizinci uvedl v život první program výuky etiopských studentů vedoucí k hodnosti MSc. a připravil některé z absolventů k získání PhD na univerzitách v USA a v Evropě. Někteří z nich se do Etiopie vrátili, další působí v USA.

Pobytů v Africe využil doc. Jelen k hlubšímu poznání přírody, kultury a historie zemí, v nichž působil. Napsal řadu článků, publikovaných zejména v časopisech Lidé a Země a Nový Orient. V bibliografickém sborníku *Africana Bohemica II*, vydaném Orientálním ústavem AV ČR r. 2001, je registrováno dvacet jeho článků věnovaných Africe, především Etiopii. Také v nyní vyšlé čtyřdílné publikaci *Pohoří světa* je doc. Jelen autorem podstatné statě věnované horám Etiopie. Pro svá vnoučata, a nejen pro ně, napsal řadu pověstí z rodného kraje, které byly pak publikovány v lokálním tisku.

Doc. Jelen je kulturní člověk a využil tenkrát vzácnou možnost pobytu v zemích starých kultur opravdu důkladně. Napřed jej zaujal Egypt svou dlouhou historií, poté důkladně poznal Etiopii, jedinou křesťanskou zemi v Africe s desítkami kulturně odlišných zajímavých etnik.

Během svých pobytů v zahraničí neúnavně vytvářel své pozoruhodné etnografické a historické sbírky. Z Egypta dovezl sbírku předmětů starých 2000–4000 let: dřevěné pohřební masky, hliněné figurky, votivní ná-

dobky, koráلكové náhrdelníky apod. A ačkoli některé předměty přivezené z Etiopie věnoval Náprstkovu muzeu, je jeho sbírka etnografických předmětů z Etiopie patrně stále nejrozsáhlejší soukromou sbírkou u nás. Obsahuje rukopisné knihy psané na pergamenu, lidové malby, stříbrné křížky, židovskou falašskou keramiku, ozdoby žen různých etnik, předměty denní potřeby atd.

V posledním období zaměřuje doc. Jelen svoji pozornost především na obecné a filosofické otázky fyziky. Je každoročně zván na mezioborové semináře nazvané Věda a filosofie, které pořádá Filosofický ústav AV ČR. Ve všech publikovaných sbornících z těchto seminářů za posledních deset let se nacházejí jeho příspěvky.

Doc. Jelen je uznávaným pedagogem. Vedle svého působení v obvyklém kurzu obecné fyziky na FEL ČVUT pravidelně vypisuje a přednáší studenty hojně vyhledávané volitelné kurzy (Přírodovědný obraz světa, Fyzika pro kybernetiku a inženýrské obory a nově vyžádaný Determinismus, chaos a evoluce), v nichž přibližuje zvědavým studentům i nové přitažlivé části fyziky (např. jevy „kvantové informace“ ap.) a přivádí tak k zájmu o fyziku i mnohé výborné studenty, které by jinak obvyklá povinná fyzika příliš nezaujala. Na 1. evropské konferenci SEFI (Société européenne pour la formation des ingénieurs) o vyučování fyzice v inženýrském vzdělávání, Kodaň 1997, byl redakcí požádán, aby své zkušenosti s výukou fyziky nikoli pouze jako technického předmětu, ale jako předmětu nabízejícího inženýrům přírodovědný a světonázorový pohled publikoval v časopise *European Journal of Engineering Education*.

Propagaci fyziky přispívá doc. Jelen i tím, že patří k nejčastějším přednášejícím na Fyzikálních čtvrtcích, které pořádá katedra fyziky FEL pro studenty i širší veřejnost.

Shrňme: Docent Jelen je vzdělaný fyzik se širokými zájmy, zánícený a oblíbený vysokoškolský učitel a spolehlivý a přátelský kolega. A my mu k jeho výročí přejeme stále zdraví, hodně úspěchů v pedagogickém působení a mnoho dalších radostí ve všech jeho zájmových činnostech.

Karel Malinský

PROFESOR MIROSLAV BARTUŠEK ŠEDESÁTNIKEM

Dne 22. března oslavil prof. RNDr. Miroslav Bartušek, DrSc., šedesáté narozeniny. V matematickém světě je znám jako odborník v teorii obyčejných diferenciálních rovnic, zejména v oblasti kvalitativních vlastností řešení rovnic vyšších řádů.

Kolega Miroslav Bartušek působí na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity 37 let a s touto fakultou je spojena jeho profesní kariéra. Nejprve pracoval jako odborný pracovník výpočetního střediska při katedře numerické matematiky a matematických strojů, později jako odborný asistent katedry aplikované matematiky. Po odchodu doc. Hořejše v roce 1979 působil v čele této katedry 10 let. Zasloužil se o vznik samostatné katedry informatiky PřF na počátku roku 1989, což ulehčilo později vznik nové Fakulty informatiky Masarykovy univerzity. Od roku 1989 působí na katedře matematické analýzy. V roce 1978 byl jmenován docentem, titul DrSc. získal v roce 1989 a posléze v roce 2000 byl jmenován profesorem v oboru matematická analýza.

V oblasti diferenciálních rovnic publikoval prof. Bartušek přes 70 původních vědeckých prací a dvě monografie. Byl aspirantem prof. Borůvky a prof. Neumana. Navázal na jejich školu z lineárních diferenciálních rovnic

a rozvinul ji, později se svými kolegy, směrem k nelineárním diferenciálním rovnicím vyšších řádů. Brněnskou školu diferenciálních rovnic reprezentoval na řadě zahraničních konferencí a vědeckých pobytů (např. Petrohrad 1974, Varšava 1975, Tbilisi 1979 a 1984, Joannina 1991, Florencie každoročně 1995–2004, Mississippi State University 1995 a 1999, Atlanta 1995 a 1999, Athény 1996, Chattanooga 2002).

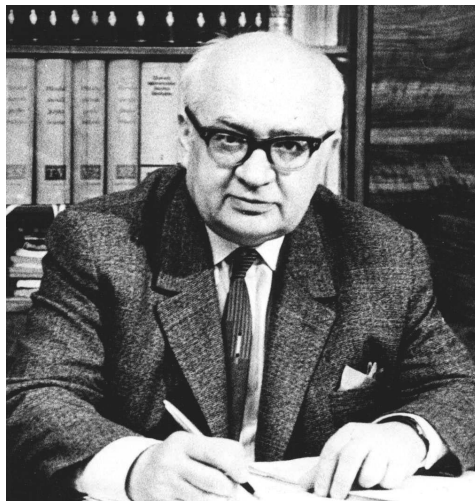
Prof. Bartušek se výrazně podílí i na podpoře vědeckých a pedagogických aktivit. Deset let působil jako proděkan pro vědu a výzkum, byl členem vědeckých rad fakulty i univerzity. V současné době působí ve vědecké radě Matematického ústavu Slezské univerzity v Opavě. Významná byla i jeho činnost v redakčních radách periodik vydávaných přírodovědeckou fakultou (Archivum Mathematicum, Folia FNS) v osmdesátých letech. Vedle přímé výchovy studentů doktorského studia řídí tuto činnost jako předseda oborové komise pro matematickou analýzu a jako člen oborové rady pro matematiku na Přírodovědecké fakultě MU a na MÚ Slezské univerzity v Opavě. Po řadu let byl vedoucím řešitelem několika grantových projektů GAČR a v letech 1999–2004 byl odpovědným řešitelem výzkumného záměru „Funkcionální diferenciální rovnice a statistické modely“ na PřF MU. Nezanedbatelná je i jeho aktivita při organizaci mezinárodních matematických konferencí v Brně (Equadiff 1985 a 1997, CDDE 2000 a 2002).

Miroslav Bartušek byl vždy uprostřed dění v matematice ve svém okolí, popřejme proto oslavenci hodně zdraví, elánu a pracovních úspěchů, aby tomu tak bylo i v dalších letech.

Ondřej Došlý

ROSTISLAV KOŠTÁL (1905–1980), ČESKOSLOVENSKÝ FYZIK A VYSOKOŠKOLSKÝ PEDAGOG

Rostislav Košťál se narodil 28. prosince 1905 v Brně jako syn vrchního inspektora a přepravního kontrolora železnic. Po absolutoriu II. české státní reálky v Brně na Křenové ul. studoval v letech 1924 až 1926 inženýrské stavitelství na České vysoké škole technické v Brně a současně v letech 1924 až 1929 fyziku, matematiku a deskriptivní geometrii

na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity (MU) v Brně. Po ukončení studií a získání učitelské aprobace zůstal na fakultě a pracoval v letech 1929 až 1933 v Ústavu experimentální fyziky jako asistent, a to nejprve u prof. dr. Bedřicha Macků a od roku 1930 u prof. dr. Josefa Zahradníčka. V roce 1932 získal doktorát teoretické a experimentální fyziky (RNDr.). Poté až do roku 1945 působil na několika středních školách a současně pokračoval ve vědecké práci započaté na přírodovědecké fakultě. V roce 1945, hned po 2. světové válce, společně s prof. Zahradníčkem obnovoval Ústav experimentální fyziky na Přírodovědecké fakultě MU. V roce 1946 se habilitoval z experimentální fyziky a stal se soukromým docentem. V roce 1948 byl jmenován profesorem fyziky se zpětnou účinností od roku 1946.

Poválečné životní období prof. Košťála se vyznačovalo mimořádnou aktivitou, která však po roce 1948 byla poznamenána nelibostí politických představitelů a byla spojena se šikanováním. Po habilitaci v roce 1946 vedl a budoval Ústav lékařské fyziky na Palackého univerzitě v Olomouci jako mimořádný profesor lékařské fyziky. Současně (do r. 1950) přednášel i na Přírodovědecké fakultě MU v Brně. Poté byl v roce 1950 přeložen do Brušperka a pověřen budováním Fyzikálního ústavu na zde vznikající Vysoké škole strojní. Po jejím přičlenění k Vysoké škole báňské působil až do roku 1954 v Ostravě. Pak byl povolán zpět do Brna na Vysokou školu sta-

vební (existovala tehdy jako pozůstatek zrušené techniky po vzniku Vojenské akademie A. Zápotockého v Brně). Po obnovení techniky v Brně v roce 1956 (přejmenované na Vysoké učení technické — VUT) zde nejprve vybudoval celoškolskou katedru fyziky VUT a po jejím rozdělení v roce 1959 na tři katedry přešel jako řadový člen na katedru fyziky Fakulty elektrotechnické. V roce 1961 byl pověřen vybudováním vysokoškolské katedry fyziky na tehdejší Východní vojenské učilišti ve Vyškově (tato původně samostatná škola existovala v letech 1967–1972 jako 1. fakulta Vojenské akademie A. Zápotockého, v letech 1972–2004 opět jako samostatná Vysoká vojenská škola pozemního vojska, nyní zrušená a transformovaná do Univerzity obrany v Brně). Zde ve Vyškově pracoval do roku 1970. Profesorské působení na katedře fyziky Fakulty elektrotechnické VUT mu bylo obnoveno k 1. říjnu 1965. Zde pak působil až do odchodu do důchodu v roce 1971. Posledním jeho působištěm byla katedra fyziky Pedagogické fakulty v Nitře, kde přednášel v akademickém roce 1977/78. Zemřel po krátké nemoci 6. února 1980 v Brně.

Manželkou prof. Košťála byla Dagmar Košťálová (1910–1977), středoškolská profesorka fyziky a matematiky. Měli tři děti: Dagmar, provdaná Rýznerová (1938–1999), vystudovala elektrotechnické inženýrství, Rostislav (*1943) vystudoval stavební inženýrství a je mj. předním českým fotografem a Lubor (*1944) vystudoval elektrotechnické inženýrství a působí jako středoškolský profesor.

Ve vědecké práci, která je zachycena ve 21 původních pracích, se prof. Košťál zabýval především netlumenými i tlumenými kmity spřažených soustav a stabilizací kmitů mechanických oscilátorů (11 prací), skládáním a analýzou kmitů (6 prací). Tento vědecký zájem jej přivedl také k hudební akustice (3 práce). Zabýval se rovněž základními veličinami dynamiky: hmotností tíhovou, setrvačnou a silou (1 práce). Významná je i jeho činnost biografická a historická (6 prací). Rozsáhlá je zejména jeho tvorba vysokoškolských učebních textů (37 svazků skript) a studijních textů pro Fyzikální olympiádu (11 prací). Jako školitel vědeckých aspirantů v oboru aplikovaná fyzika (matematicko-

-fyzikální vědy) na školícím pracovišti Fakulty elektrotechnické VUT se zabýval i vědeckou výchovou (celkem vedl 6 aspirantů).

K nejvýznamnějším zásluhám prof. Košťála, které mají světový rozměr, patří, že v roce 1959 rozhodujícím způsobem přispěl k založení soutěže Fyzikální olympiáda (FO) v Československu a v roce 1966 ke vzniku Mezinárodní fyzikální olympiády (MFO). Rozvoji FO a MFO se poté intenzivně věnoval až do konce života. Fyzikální olympiádu zakládal nejen jako vrcholovou soutěž středoškoláků, ale jako promyšlený systém, který si klade za cíl vyhledávat a pěstovat talenty pro fyziku již od 13.–14. roku věku dítěte. Myšlenkou FO se začal zabývat již od roku 1954 (jistým vzorem mu byla již tehdy probíhající Matematická olympiáda), zpočátku však nenašel dost potřebných spolupracovníků, a tak první pokusné soutěže FO probíhaly až v roce 1958 pro tehdejší kraje Olomoucký a Brněnský. V celostátním měřítku začala FO probíhat od školního roku 1959/60 již ve všech tehdejších středoškolských kategoriích A, B, C. Později se pod jeho vedením rozšířila i na dvě kategorie pro základní školy. Z politických důvodů nemohl vykonávat funkci předsedy ústředního výboru FO. Stal se jím až od roku 1966, kdy se projevilo jisté politické uvolnění (tuto funkci pak nepřetržitě vykonával až do roku 1977 a poté až do smrti pracoval jako předseda KV FO Jihomoravského kraje). Hned jak mu byla svěřena nejvyšší funkce v FO, rozhodl se založit Mezinárodní fyzikální olympiádu. Oslovil prof. dr. Czeslawa Ścisłowského ve Varšavě a prof. dr. Rezső Kunfálviho v Budapešti a společně připravili konání první MFO ve Varšavě v roce 1967 za účasti pěti východoevropských států, druhá MFO se konala v r. 1968 v Budapešti. Třetí MFO v politicky složitém roce 1969 organizoval prof. Košťál v Brně. Desátá MFO v roce 1977 se konala opět v Československu — v Hradci Králové. Brzo se k východoevropským zemím připojily i státy západní — Francie (1972), Spolková republika Německo (1974), Švédsko (1976), Finsko atd. Dnes se této prestižní mezinárodní soutěže zúčastňují řešitelé ze všech pěti kontinentů světa (např. 33. MFO v Indonésii v roce 2002 se zúčastnilo 298 studentů ze 67 zemí, na 35. MFO v Korejské

republiky v roce 2004 soutěžilo již 332 řešitelů z 71 zemí). Naši studenti se ve světové konkurenci vždy umísťují v první čtvrtině pořadí zúčastněných zemí. Za prvních dvanáct let existence České republiky, tj. od roku 1993, se Mezinárodních fyzikálních olympiád zúčastnilo celkem 60 českých studentů, z nichž 5 získalo zlatou medaili, 10 stříbrnou medaili, 20 bronzovou medaili a 19 soutěžících dostalo čestné uznání. Úspěšnost členů českého družstva na MFO se tak dá vyčíslit jako 90 % a je tedy vynikající. Je to díky tradici systematické přípravy talentů založené již prof. Košťálem. Světové společenství fyziků (Mezinárodní unie pro čistou a aplikovanou fyziku) ocenilo jeho podíl na vzniku MFO udělením velké medaile u příležitosti 24. MFO konané v roce 1993 ve Williamsburgu v USA — Virginii (bohužel in memoriam).

Prof. Košťál by měl jistě velkou radost, kdyby na začátku těžkých normalizačních sedmdesátých let tušil, jakého světového rozmachu Fyzikální olympiáda dosáhne a jakou prestiží bude pro zemi (zejména asijské) MFO v příslušném roce pořádat. Byl by také překvapen a potěšen, jak pěkné, náročné a vědecky aktuální úlohy univerzity pořádajících zemí studentům připravují k řešení¹⁾. Také by jej jistě těšilo, že Fyzikální olympiáda se i u nás stává společensky uznávanou aktivitou. Svědčí o tom např. prestižní ceny PREMIUM BOHEMIAE, udělované od roku 2001 mj. všem českým úspěšným řešitelům na MFO v příslušném roce. Tyto finančně významné ceny uděluje Nadace B. Jana Horáčka Českému ráji²⁾. Nejlepší student-fyzik také každoročně dostává spolu s ostatními úspěšnými přírodovědci rovněž prestižní cenu Nadačního fondu Jaroslava Heyrovského.

Na rok 2005 připadají dvě významná výročí prof. Košťála — 100 let od jeho narození a 25 let od jeho úmrtí. Jeho zásluhy o rozvoj české fyziky, zejména o založení a rozvoj Fyzikální olympiády, vedly Český výbor JČMF, aby na svém prosincovém zasedání v roce

2002 rozhodl zařadit prof. Košťála k osobnostem české fyziky v rámci Roku fyziky 2005.

Bohumil Vybíral

STUDENTSKÁ VĚDECKÁ A ODBORNÁ ČINNOST V MATEMATICE — SVOČ 2004

SVOČ v matematice, obnovená Matematickou vědeckou sekci JČMF v roce 2000 u příležitosti Světového roku matematiky, vstoupila letos do svého pátého ročníku. Přestože návaznost na tradici úspěšné vysokoškolské soutěže ze 70. a 80. let minulého století dávala obnovené SVOČ dobré předpoklady, málokdo při jejím obnovení čekal tak úspěšný rozlet. Po formálním podpisu dohody mezi Matematickou vědeckou sekci a Slovenskou matematickou společností v listopadu 2003 byla již potřetí soutěž vyhlášena společně těmito společnostmi v mezinárodním, československém měřítku. Letos byla také poprvé překonána významná hranice, poprvé od obnovení soutěže se závěrečného kola zúčastnilo více než 50 soutěžních prací.

Podle propozic soutěže přihlašují práce do soutěže fakulty, na kterých studenti — autoři prací — studují. Propozice přitom nijak neovlivňují způsob výběru prací v rámci fakult, ten je zcela v kompetenci jednotlivých škol. Pouze podmínka omezující maximální počet prací z jedné fakulty do jedné sekce na pět vede k tomu, že na některých školách se musí pořádat fakultní kola za účelem výběru postupujících prací. Nicméně leckde se pořádají fakultní kola i v sekcích, které by nepřesáhly stanovený limit. Prezentace v rámci fakulty může být nejen motivací pro další studenty, ale je i vítaným tréninkem před závěrečným mezinárodním kolem, ve kterém odborné poroty složené z předních českých a slovenských odborníků hodnotí nejen originalitu a význam výsledků a zpracování práce, ale v neposlední řadě i kvalitu prezentace a schopnost reagovat na položené dotazy v odborné diskusi.

Závěrečné kolo se konalo ve dnech 25. až 27. května 2004 v Brně pod záštitou rektora VUT prof. RNDr. ING. JANA VRBKY, DrSc., dr. h. c. Zorganizoval je doc. RNDr. JAN FRANCŮ, CSc., z Fakulty strojínského inženýrství VUT Brno za vydatné pomoci dokto-

¹⁾ Viz např. VOLF, I., VYBÍRAL, B.: *Elementy současné vědy v úlohách Fyzikální olympiády*. Čs. Čas. Fyz. 52 (2002), s. 51–57.

²⁾ Viz např. *Ceny PREMIUM BOHEMIAE pro studenty*. PMFA 47 (2002), s. 81–83.

randů z této fakulty, jinak úspěšných soutěžících z minulých ročníků soutěže. V pěti sekcích (S1 – Matematická analýza, S2 – Pravděpodobnost, matematická statistika, ekonomie a finanční matematika, S3 – Matematické struktury, S4 – Teoretická informatika a S5 – Aplikovaná matematika) bylo prezentováno 54 prací. Závěrečného kola se zúčastnilo celkem 57 studentů, některé práce byly podány kolektivem spoluautorů. Naprostá většina prací měla opět vynikající úroveň a poroty byly vystaveny těžkému rozhodování, které práce ocenit. Ve většině sekcí tak znovu došlo ke zdvojování některých cen. I když pro úspěšné účastníky byl diplom vítěze možná důležitější než finanční část ceny, přesto částky 5 tisíc, 3 tisíce a 2 tisíce Kč za první, druhou a třetí cenu jistě nebyly zanedbatelné. Jejich vyplacení umožnilo sdružení vlastních prostředků MVS JČMF s dotací udělenou Akademií věd ČR prostřednictvím Rady vědeckých společností a finančními příspěvky Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy v Praze a výzkumného centra Institut teoretické informatiky při MFF UK. Kromě finančních cen úspěšní účastníci získali i řadu věcných cen věnovaných sponzory soutěže — licence Maple 9.5 od firmy Czech Software First, s. r. o., knihy z nakladatelství Littera Kovařík a Prometheus a datová CD o astronomických jevech včetně zatmění Slunce a Měsíce od MVS JČMF. Slavnostního zakončení v aule VUT ve čtvrtek 27. května dopoledne, na kterém byly vyhlášeny výsledky a předány ceny, se kromě zástupců vyhláších společností prof. J. KRATOCHVÍLA (předsedy MVS) a prof. B. RIEČANA (zástupce SMS) zúčastnili i rektor VUT prof. J. VRBKA a děkan FSI prof. Ing. J. VAČKÁŘ, CSc. Zasloužený ohlas vyvolal zvláště projev prof. Riečana, který vzpomněl dlouholetou tradici soutěže před odmlkou v roce 1990 a úspěšnou spoluprací českých a slovenských matematiků. Fotografickou dokumentaci z vyhlášení výsledků i momentky z vlastní soutěže lze nalézt na <http://www.mat.fme.vutbr.cz/SVOC>.

Stalo se již tradicí, že během třídní soutěže zbývá čas i na neformální setkání a kulturní akce. Organizátoři letošního závěrečného kola spojili kulturní akci s odborným zaměřením a pozvali účastníky

soutěže i porotce do hvězdárny na Kraví Hoře na nesmírně poutavou přednášku prof. M. DRUCKMÜLLERA z FSI VUT *Matematické metody zpracování obrazu, aneb matematika, která je vidět*. Nejen fotografie květů kaktusů a horských štítů, kterým digitální zpracování založené na netriviálních matematických metodách dodalo až neuvěřitelné optické vlastnosti, ale i fotografie zatmění Slunce a Měsíce připoutaly všechny zúčastněné na více než dvě hodiny k promítacímu plátnu a k následné aktivní diskusi. Matematické metody se málokdy dočkají tak zdařilé a přesvědčivé prezentace, která by mohla úspěšně oslovit i laiky.

V době publikace této zprávy se již intenzivně připravuje další ročník SVOČ v matematice, jehož závěrečné kolo uspořádá katedra matematiky Fakulty aplikovaných věd Západočeské univerzity v Plzni ve svém školicím středisku na hradě v Nečtinách u Plzně koncem května 2005 (podrobnosti bude možno brzy nalézt na <http://cms.jcmf.cz>). Při setkání porotců na úvod závěrečného kola v Brně se velmi intenzivně diskutovalo o tom, jak se vyrovnat s nárůstem počtu soutěžních prací. Jakkoliv je to potěšitelným důkazem rostoucí popularity soutěže a jejího významu pro podporu výchovy talentovaných mladých matematiků, skutečností zůstává, že v silně obsazených sekcích bylo již v posledních ročnících problémem zvládnout všechny prezentace a jednání poroty během jednoho dne. Jelikož vyhlášovatelé nechtějí sáhnout k dalšímu omezení počtu prací z jednotlivých fakult, dochází od ročníku 2004/5 k přerozdělení sekcí. Po diskusích v řídicím výboru SVOČ a ve výborech ČMS a SMS byl přijat návrh organizátorů závěrečného kola vyhlásit v příštím ročníku soutěž v deseti sekcích, které vznikly rozdělením každé z původních sekcí na dvě. Inflaci malých sekcí má zabránit bod propozic soutěže, který předepíše sloučení sekcí s malým počtem přihlášených prací.

To je však zatím budoucnost, pro tuto chvíli vyjadřujeme uznání a velký dík doc. Franců za perfektní zorganizování závěrečného kola SVOČ 2004.

Jan Kratochvíl, Jiří Rákosník

Výsledky soutěže

Sekce S1 – Matematická analýza

- 1. cena

LUKÁŠ POUL (MFF UK v Praze):

Asymptotické chování řešení parciálních diferenciálních rovnic na neomezených prostorových intervalech

- 2. cena

PAVEL PODBRDSKÝ (MFF UK v Praze):

Jemné vlastnosti sobolevovských funkcí

- 3. cena

MICHAELA ČIKLOVÁ (MÚ SU v Opavě):

Dynamical systems generated by Darboux-Baire 1 functions

Sekce S2 – Teorie pravděpodobnosti, statistika, ekonometrie a finanční matematika

- 1. cena

KAREL HRON (PF UP v Olomouci):

Toeplitzovy matice a plurální čísla ve statistické analýze časových řad

- 2. cena

LUBOŠ PRCHAL (MFF UK v Praze):

Jak jsem se učil modelovat realitu

- 3. cena

PETR NOVOTNÝ (MFF UK v Praze):

Optimální přístup k segmentaci dat

BEATA STEHLÍKOVÁ

(FMFI UK v Bratislavě):

Analýza dvojfaktorového modelu vývoje úrokové miery so stochastickou volatilitou

Sekce S3 – Matematické struktury

- 1. cena

PAVEL NEJEDLÝ (MFF UK v Praze):

Choosability of graphs with infinite sets of forbidden differences

JAN ŠŤOVÍČEK (MFF UK v Praze):

Tilting modules over artin algebras

- 2. cena

JOZEF MIŠKUF (PF UJPS v Košiciach):

On list chromatic number of Cartesian product of two graphs

- 3. cena

ONDŘEJ KOLENATÝ (MFF UK v Praze):

Moduly konečné projektivní dimenze

DAVID PÁL (FMFI UK v Bratislavě):

Steinerovské farbenie kubických grafov

- Čestná uznání

JAN KYNČL (MFF UK v Praze):

On the longest alternating path connecting points on a circle

ONDŘEJ TUREK (FJFI ČVUT v Praze):

Komplexita a balance nekonečného slova odpovídajícího kvadratickým pisotovým číslym

Sekce S4 – Teoretická informatika

- 1. cena

ZDENĚK DVOŘÁK, VÍT JELÍNEK

(MFF UK v Praze):

On the complexity of the G-reconstruction problem

- 2. cena

ZSOLT TÓTH (FMFI UK v Bratislavě):

Image reconstruction using triangulation

- 3. cena

BRANISLAV KATRENIÁK

(FMFI UK v Bratislavě):

Biangular circle formation by asynchronous mobile robots

- Čestná uznání

LUCIE CIENCALOVÁ (MÚ SU v Opavě):

Gramatiky s fixovanou pozicí neterminálů a složitost zápisu jazyků

PAVEL MORAVEC (FI MU v Brně):

Distribovaný algoritmus pro ověřování LTL vlastností modelu

MATEJ NOVOTNÝ (FMFI UK v Bratislavě):

Visually effective information visualisation of large data

JIŘÍ TECHET (FIT VUT v Brně):

Generation of sentences with their parses by scattered context grammars

VIERA VAĽOVÁ (PF UJPS v Košiciach):

The stable multiple activities problem

Sekce S5 – Aplikovaná matematika

- 1. cena

MARTIN MÁDLIK (MFF UK v Praze):

Viscous flow in elastic tubes (Fluid-structure interaction)

- 2. cena

VÁCLAV KUČERA (MFF UK v Praze):

Solution of compressible flow with low Mach numbers

JAN STEBEL (MFF UK v Praze):

Tvarová optimalizace v úlohách řízených zobecněnými Navier-Stokesovými rovnicemi

- 3. cena

KATARÍNA BOĐOVÁ

(FMFI UK v Bratislave):

Oscillations of the foreign exchange rate and the Devil's staircase

LUCIE TICHÁ (MFF UK v Praze):

Nespojitá Galerkinova metoda pro řešení nelineárních konvektivně-difuzních rovnic

- Čestná uznání

ALISCHER ABDURAHMANOV

(FAV ZČU v Plzni):

Genetické algoritmy v metodách diskrétní optimalizace

RUSLAN GUMEROV (FAV ZČU v Plzni):

Algoritmus variační metody pro segmentaci textu na obraze

TOMÁŠ JURÍK (FMFI UK v Bratislave):

Broydenova metoda použitá pri štúdiu pohybu rovinných kriviek

FRANTIŠEK SEIFERT (FAV ZČU v Plzni):

Matematický model říčního toku

ROBUST '2004

Ve dnech 7. – 11. června 2004 se v prostorách školicího střediska AV ČR v Třešti uskutečnila již třináctá letní škola JČMF ROBUST 2004. Tato akce byla zorganizována skupinou pro výpočetní statistiku MVS JČMF za podpory ČStS, KPMS MFF UK, MÚ AV ČR a ÚTM FSI ČVUT. Akce se zúčastnilo 84 účastníků z ČR, Slovenska, Belgie a USA.

Tak jako v minulosti, i ROBUST 2004 byl věnován vybraným trendům matematické

statistiky, teorie pravděpodobnosti a analýzy dat. Pozvání k přednesení přehledných přednášek přijali:

- Prof. RNDr. TOMÁŠ CIPRA, DrSc., MFF UK Praha: *Zajištění v pojišťovnictví a jeho matematické aspekty.*
- Doc. RNDr. DANIELA JARUŠKOVÁ, CSc., FSv ČVUT Praha: *Extrémy gaussovských posloupností a procesů.*
- Doc. RNDr. JAN PICEK, CSc., TU Liberec: *Testy a odhady Paretova indexu.*
- Doc. RNDr. ZUZANA PRÁŠKOVÁ, CSc., MFF UK Praha: *Metoda bootstrap — 25 let.*

Celkem bylo předneseno 62 přednášek, z toho 28 přednesli postgraduální studenti. Již poněkolkáté jich bylo, k naší velké radosti, tolik, že jsme mohli z jejich vystoupení nejenom vytvořit dva samostatné půldenní bloky, ale ocenit též nejlepší vystoupení/dosažené výsledky. Komise pod předsednictvím prof. G. WIMMERA z Fakulty matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského v Bratislavě vyhodnotila vystoupení přednášejících a navrhla firmě *Elkan* k ocenění za nejlepší prezentovanou práci Ing. M. OMELKY.

Mnoho času též bylo věnováno diskusím. Pondělní večer byl věnován volné diskusi o výuce statistiky a pravděpodobnosti, především pro informatiky a informatiku. Během úterního večera vystoupili zástupci firem *Elkan* a *TriloByte*, kteří předvedli nejnovější verze programů *MATHEMATICA* a *S+*. Vedle odborných diskusí se též konaly diskuse volnější, a to ať již během střeďního výletu do Telče a Brtnice či návštěvy památníku Franze Kafky a muzea třeštských betlémů.

Jaromír Antoch

UDĚLENÍ CENY PROF. I. BABUŠKY ZA ROK 2004

Ve středu 15. prosince 2004 udělily Česká společnost pro mechaniku a Jednota českých matematiků a fyziků již po jedenácté Cenu profesora I. Babušky za nejlepší práci v oboru počítačových věd pro studenty a mladé vědecké pracovníky.

Cenu založil v roce 1994 významný český matematik Ivo Babuška (PMFA 49 (2004), 347). Od podzimu 1968 působí profesor Babuška ve Spojených státech amerických, nyní v Institute for Computational Engineering and Sciences, University of Texas, Austin, TX. V roce 2005 se bude jako součást 8th U.S. National Congress on Computational Mechanics (Austin, TX, 25.–27. července) konat symposium u příležitosti nadcházejících 80. narozenin profesora Babušky.

Cenu profesora I. Babušky za rok 2004 získal Ing. DUŠAN GABRIEL, Ph. D., ze Strojní fakulty ČVUT v Praze za doktorskou disertační práci *Numerical solution of large displacement contact problems by the finite element method*.

Současně byla udělena další čestná uznání. Druhé místo obsadil Ing. TOMÁŠ BODNÁR, Ph. D., ze Strojní fakulty ČVUT v Praze

s doktorskou disertací *Numerical simulation of flow and pollution dispersion in atmospheric boundary layer*. Jako třetí se umístil Ing. PETR NEČESAL, Ph. D., z Fakulty aplikovaných věd ZČU v Plzni se svou doktorskou disertací *Nonlinear boundary value problems with asymmetric nonlinearities — periodic solutions and the Fučík spectrum*.

Čestná uznání byla udělena též za diplomové práce. Rozhodnutím hodnotitelské komise získal první místo Mgr. MARTIN MÁDLÍK z Matematicko-fyzikální fakulty UK v Praze. Jako druhá se umístila Ing. ANNA KUČEROVÁ (Strojní fakulta ČVUT v Praze), třetí byl Ing. PETR ŠIDLOF (Fakulta jaderná a fyzikálně inženýrská ČVUT v Praze).

Cena i uznání jsou udíleny každoročně a jsou spojeny s finanční odměnou.

Karel Segeth

JUBILEA

60 let

ZDEŇKA MEIXNEROVÁ (Liberec)
1. 7. 2005

RNDr. DALIBOR PEŇÁZ (Brno)
1. 7. 2005

LIBUŠE KAŠPAROVÁ (České Budějovice)
9. 7. 2005

Ing. JIŘÍ BRUNO (Praha)
22. 7. 2005

LUDMILA OPATOVÁ (Hradec Králové)
31. 7. 2005

MIROSLAV ELIÁŠ (Ústí nad Labem)
2. 8. 2005

RNDr. MILOŠ KONRÁD (Praha)
4. 8. 2005

RNDr. ANTONÍN RYSKA, CSc. (Praha)
16. 8. 2005

RNDr. JOSEF HOJDAR (Praha)
3. 9. 2005

JOSEF TRNEČEK (Plzeň)
7. 9. 2005

HELENA BAYEROVÁ (Brno)
14. 9. 2005

Ing. VÍTĚZSLAV KRÁL, CSc. (Praha)
20. 9. 2005

Prof. RNDr. PAVLA ČAPKOVÁ, CSc.
(Praha)
30. 9. 2005

65 let

prom. mat. EMIL HUMHAL (Praha)
1. 7. 2005